

TERMELÉSI ÉRTEKEZLET 1778-BAN
A MÁRMAROSI KINCSTÁRI ERDŐIGAZGATÓSÁG TERÜLETÉN

Zakar János

A soproni Erdészeti és Faipari Egyetem Könyvtárának egyik legértékesebb darabja a Mármarosi Rendtartás-nak nevezett részletes ügykezelési utasítás, amit gróf Fesztetics Pál teljhatalmu királyi biztos adott ki és foglaltatott írásba 1778-ban a mármarosi kincstári erdők jobb kihasználása tárgyában.

A bevezetés azzal indokolja a Rendtartás kiadásának szükségességét, hogy a sószállításhoz alkalmas tutajszálfák rablógazdálkodásszerű kitermelése annyira tönkretette a korábban kimerithetetleneknek tartott mármarosi fenyőerdőket, hogy azok okszerű gazdálkodás nélkül nem felelhetnének meg a jövőben a velük szemben támasztott igényeknek.

Az erdők részletes leírása, a kitermelés és szállítás szabályozása, a műszaki létesítményekre vonatkozó utasítások után részletes ügyviteli szabályzatot is ad, melynek kapcsán a 172-174. cikkelyeket kiváon most ismertetni, melyeknek tartalma meglepően hasonlít a mai fogalmak szerinti termelési értekezletekhez. A három cikkely szövege szabad magyar fordításban így hangzik:

172.§.

Az Erdőhivatal üléseiről /Von den Wald amts Sessionen/

Ámbár az eddigiekben mind az erdők kezelése /Wald-Manipulation/, mind az erdőtisztek és beosztottjaik kötelességei részletesen le vannak írva, mégis egészen biztosan előadódnak az erdészetben olyan kérdések és feladatok, amik alaposabb megfontolást, több szempontból való megtárgyalást igényelnek. Mivel pedig ezek a kérdések az erdőgazdaság egész személyzetét /Personale/ érintik, olyanokat, akik egymástól távolosó munkahelyeken dolgoznak, és így nem tudhatják, hogy az erdőgazdasági munkák rendjében egy bizonyos időpontban melyik elvégzése a leg-

sürgősebb. Ezért szükséges, hogy az erdészet egész személyzete bizonyos időpontokban összeüljön /dass zu gewissen Zeiten mit Versammlung des gantzen Wald Personalis eine Session gehalten werde/, ahol nemcsak az erdei munkákkal kapcsolatos problémákat vetik fel, hanem kölcsönös megtanácskozás után az erdészeti munkák további folytatásához szükséges és hasznos intézkedéseket határoznak el. /Kiemelés tőlem./ A hozott határozatokat az erdőtisztek /Beamte/ minden munkahelyen bevezetik és beosztottaikat /Subalternen/ az új munkamódszerekre megtanítják. Az erdészetenél ugyanis a közös feladatok megértése és a munkáknál való együttműködés azért is fontos, mert egyrészt az erdőmester nem lehet mindenütt jelen, nem irányíthatja személyesen a munkákat, másrészt a beosztottak sem mehetnek lépten-nyomon utasításokért az erdőhivatalhoz.

173. §.

Ezeket az üléseket minden hónapban a fizetési napokon /vagyis elsején és 15-én/ kell megtartani, amikor az Erdőhivatal egész személyzete, valamint az összes munkás is /das ganze Personale samt allen Arbeitern Bey dem Amte Versamlet ist/ megjelenik, tehát szombaton délelőtt, de még a bérek kifizetése előtt. Az üléseket az erdőmester elnöklete alatt és a számtartó /Rent Meister/ jelenlétében kell megtartani, aki utóbbi az erdőmester távollétében az elnöki tisztet is ellátja. Jelen kell lennie továbbá az anyagkezelőnek /Material Schafer/, aki a jegyzőkönyvet vezeti. Az ülések feltétlenül megtartandók és ügyelni kell rá, hogy az asztalnál ülő hivatalnokok /Beamte/ kellő méltósággal, tisztességgel és szerénységgel vezessék a tárgyalást. Először az erdőfelügyelőket /Wald Aufseher/ - /ma talán főerdészt mondhatnánk/ -, majd a mestereket /Meister/ és a segédmestereket /Meister-Knechte/ kell kihallgatni, a kapott válaszokat pedig jegyzőkönyvbe venni.

Ezután a következő 14 napra szóló utasításokat kell kiadni, majd az anyagkezelő számol be az elmúlt 14 nap alatt bevételezett, ill. elszállított faanyagról, úgy, hogy az esetleges helyesbitések elvégezhetőek legyenek. Végül hangos szóval fel kell olvasni és mindenkinek tudomására kell hozni a Nagytekintetű Udvari Kamarától és a Királyi Ka

marai Adminisztrációtól az Erdőhivatalba és a Számvevői Hivatalba /Rent Amt/ érkezett rendeletek szövegét, kivéve a titkosakat és azokat, amelyek az erdőkezelést /Wald Manipulation/ nem érintik. Így a gyűlés minden résztvevője tudni fogja, hogy a jövőben mi a teendője, az erdőgazdaság minden dolgozója ismerni fogja a felettes szervek szándékait.

174. §.

Ezekén az üléseken kell az erdőfelügyelők /főerdészek/, mesterek, segédmesterek és a konvenciós munkások közt felmerülő nézeteltérést, vitát vagy elkövetett hibát /kivéve a bűnügyeket, amelyek az uriszékhez tartoznak/ megtárgyalni és velük kapcsolatban ítéletet hozni, mely ítélet felmentést vagy büntetést jelenthet. Hasonlóképpen kell a kamarai jobbágyok /Unterthanen/ - által a kincstári erdőben okozott károkat kivizsgálni, valamint a számtartó által kihallgatásra idézett parasztokat /Bauern/ megítélni, akik erdei kihágásokat követtek el. Ítéletet csak a vádlottak és a tanúk kihallgatása után szabad hozni. A kiszabott büntetések végrehajtása /behajtása/ a számvevő feladata, aki az uriszéknél a jobbágyok minden panaszával kapcsolatban felvilágosítást köteles adni. Hasonlóan kell eljárni a nem helybeliekkel /Auswärtige Insassen/ is, különösen az erdőmester és beosztottjai elleni panaszok esetén.

Hogyha azonban a tárgyaló ügy nagyon bonyolult és a vétségek alaposabb kivizsgálásra szorulnak, akkor a tárgyaláson jelen kell lennie az uradalmi tisztnek /mit Zuziehung des Herschaftlichen Beamten/, a falusi bírónak és néhány esküdtnak. A megállapított tényállást a legközelebbi ülésen /Session/ újból napirendre kell tűzni és róla ott dönteni. Az erdőhivatali üléseken azonban nem tárgyalhatók a jobbágyok egymásközti vitái, melyek az ő jobbágytelkeik és az uradalom jogviszonyát érintik, mert ezek az ügyek továbbra is az uradalmi tiszt /Herschaftlicher Beamte/ hatáskörébe tartoznak."

Az idézett szövegből látjuk, hogy ez az ülés, a "Sessio", amit havonta kétszer, szombati bérfizetési napokon tartottak, mégpedig délelőtt, a kifizetések előtt /nyilván, hogy az emberek szét ne széledjenek/, lényegében termelési értekezlet, vállalaton belüli tapasztalatcsere volt, amit a máramarosi kincstári erdők jobb kezelése érdekében rendszeresen tartottak - közel kétszáz évvel ezelőtt.

Az idézett cikkelyek szövegével kapcsolatban megjegyzem, hogy az "Erdőhivatal" fogalom alatt a régi kincstári erdőigazgatóságok értendők. Ezek lettek később Főerdőhivatalok, majd Erdőigazgatóságok.

Az erdőmesterek az erdőhivatal főnökei voltak, tehát erdőigazgatók.

A számtartó - a későbbi számvéviségi főnök - szintén szakember volt, úgyszintén az anyagkezelők is.

József jobbágy-rendelete megtiltotta a "jobbágy" /Leibeigenen/ szó használatát, ezért a Rendtartás mindenütt az "Unterthanen" = alattvaló szót használja.

Az idézett három cikkely tartalma bizonyítja, hogy az erdészek közt - a bányászokhoz hasonlóan - már a korai időkben kialakult a testületi szellem, aminek egyik megnyilvánulása a tagok szakmai tudásának elmélyítése volt. Bizonyítják az idézetek azt is, hogy az erdészeket kétszáz évvel ezelőtt is sok tekintetben hasonló kérdések foglalkoztatták, mint ma.